

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.07.2010, sp. zn. 23 Cdo 28/2010, ECLI:CZ:NS:2010:23.CDO.28.2010.1

Číslo: 43/2011

Právní věta: Rozsudkem pro uznání lze uložit povinnost k zaplacení částky dlužníku i za situace, kdy žalobním návrhem byl uplatněn nárok také vůči ručiteli dlužníka.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 28.07.2010

Spisová značka: 23 Cdo 28/2010

Číslo rozhodnutí: 43

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Rozsudek pro uznání

Předpisy: § 152 odst. 2 o. s. ř.
§ 153a o. s. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

V r c h n í s o u d v Olomouci rozsudkem ze dne 7. 8. 2008 potvrdil rozsudek K r a j s k é h o s o u d u v Ostravě – pobočka v Olomouci ze dne 6. 3. 2008 ve výroku I. ve věci samé, kterým bylo žalované 1) uloženo zaplatit žalobkyni částku 1 650 000 Kč s úrokem z prodlení v tomto výroku specifikovaným; výrokem II. změnil výrok II. soudu prvního stupně o náhradě nákladů řízení a výrokem III. rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení.

Odvolací soud se ztotožnil se soudem prvního stupně, že byly splněny předpoklady pro vydání částečného rozsudku pro uznání podle § 153a odst. 1 a 3 ve spojení s § 114b odst. 5 o. s. ř., jestliže žalovaná 1) ve stanovené 30-ti denní lhůtě na výzvu soudu podle § 114b odst. 1 o. s. ř., řádně doručené dne 25. 7. 2007 spolu s žalobou a platebním rozkazem, se nevyjádřila k žalobě a ani nesdělila důvod, který by jí bránil ve vyjádření, ač byla o důsledcích nevyjádření se poučena. V podaném odporu proti platebnímu rozkazu neuvedla žádné další skutečnosti. Odvolací soud neuznal procesní obranu žalované 1), že nebyly splněny předpoklady pro vydání rozsudku pro uznání, když v rozporu s obsahem žalobních tvrzení je navrhován petit nesprávně založený na pasivní solidaritě žalovaných. Odvolací soud konstatoval, že právní titul žaloby není žalobce povinen vůbec uvádět, postačí, uvede-li skutkové okolnosti, od kterých se uplatněný nárok odvíjí, a to žalobkyně v daném případě splnila, když v žalobě vylíčila dostatečným způsobem všechny skutkové okolnosti nezbytné pro rozhodnutí ve věci samé. Z žaloby vyplynulo, že mezi žalobkyní a žalovanou 1) se jedná o vrácení kupní ceny ve výši 1 650 000 Kč po odstoupení od kupní smlouvy, která byla uzavřena dne 31. 8. 2005 (§ 409 a násl. obch. zák.), a pohledávka mezi žalobkyní a žalovanou 2) má původ v leasingové smlouvě, v níž, resp. ve všeobecných podmínkách, které byly součástí leasingové smlouvy, bylo

stanoveno, že žalovaná 2), jako leasingový nájemce, je ručitelem za peněžité závazky dodavatele předmětu leasingu – žalované 1) z dodavatelské smlouvy, resp. z uvedené kupní smlouvy. Dále bylo zjištěno, že žalovaná 1) ani žalovaná 2) výzvu žalobkyně k zaplacení 1 650 000 Kč nesplnila. Odvolací soud z uvedených vylíčených skutkových okolností dále dovodil, že nejde o věc, v níž nelze uzavřít a schválit smír ve smyslu § 99 odst. 1 a 2 o. s. ř., jako podmínky pro vydání rozsudku pro uznání. Odvolací soud stejně jako soud prvního stupně dospěl k závěru, že byla naplněna podmínka ustanovení § 114b odst. 1 o. s. ř., podle něhož, vyžaduje-li to povaha věci nebo okolnosti případu, může předseda senátu, s výjimkou věcí, v nichž nelze uzavřít a schválit smír (§ 99 odst. 1 a 2 o. s. ř.), a věcí uvedených v § 118b a § 120 odst. 2, místo výzvy podle § 114a odst. 2 písm. a), nebo nebylo-li takové výzvě řádně a včas vyhověno, žalovanému usnesením uložit, aby se ve věci písemně vyjádřil a aby v případě, že nárok uplatněný v žalobě zcela neuzná, ve vyjádření vylíčil rozhodující skutečnosti, na nichž staví svoji obranu, a k vyjádření připojil listinné důkazy, jichž se dovolává, popřípadě označil důkazy k prokázání svých tvrzení. Vyšel ze závěru, že předmětná věc je skutkově složitější, která si vyžaduje rozsáhlejší dokazování, čímž odůvodnil potřebu uložení povinnosti žalovaným se k žalobě vyjádřit ve smyslu § 114b o. s. ř.

Za situace, kdy žaloba a platební rozkaz s výzvou podle § 114b odst. 1 o. s. ř. byly žalované 1), na rozdíl od žalované 2), řádně doručeny, nastala ve smyslu § 114b odst. 5 o. s. ř. fikce uznání nároku, který je proti žalované 1) žalobou uplatňován a soud prvního stupně poté vyzval žalobkyni, zda navrhuje ve smyslu § 153a odst. 1 o. s. ř. vydání částečného rozsudku pro uznání vůči žalované 1), pro jehož vydání vůči žalované 1) shledal všechny předpoklady. Protože žalobkyně podáním ze dne 21. 12. 2007, doručeným soudu dne 27. 12. 2007, vydání částečného rozsudku pro uznání navrhla, odvolací soud uzavřel, že soud prvního stupně nepochybil, pokud rozhodl pouze o části projednávané věci v tom smyslu, že rozhodl pouze o žalobě proti žalované 1) a nikoliv o žalobě podané proti žalované 2), kdy takový postup neshledal za nepatřičný a který by byl v rozporu s § 152 odst. 2 o. s. ř. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná 1) dovolání, majíc za to, že toto rozhodnutí řeší otázku zásadního významu a je proti němu dovolání přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Má za to, že nebyly naplněny předpoklady pro vydání částečného rozsudku pro uznání. Za otázku zásadního právního významu považuje, zda o žalobě proti více věřitelům lze na základě výzvy učiněné podle § 114b odst. 1 o. s. ř. rozhodnout izolovaným způsobem pouze proti jednomu z nich. Za další otázku zásadního právního významu považuje „zda v případě zjevné bezdůvodnosti žaloby v návaznosti na uplatnění obrany proti celému žalobnímu nároku je povinen učinit výslovné vyjádření, že svou obranu staví výlučně na právní kvalifikaci spočívající v námitce zjevně bezdůvodné žaloby, a nebo zda se nachází v rámci zákonem připuštěné procesní taktiky, jestliže se nevyjádří a uplatní takovou námitku až ve svém závěrečném vyjádření před vyhlášením rozsudku.“

Bezdůvodnost žaloby spatřuje dovolatelka v nesouladu skutkového odůvodnění žaloby a žalobkyní výslovně formulovaného žalobního návrhu, v němž žalobkyně požaduje vydání rozsudku, že žalovaní 1) a 2) jsou povinni zaplatit společně a nerozdílně žalobkyni částku 1 650 000 Kč s příslušenstvím, aniž by žalobní petit respektoval skutkové okolnosti, že žalovaná 2) je ručitelkou za závazek žalované 1) z titulu kupní smlouvy, jak bylo uvedeno ve všeobecných podmínkách leasingové smlouvy. Namítá, že žalobkyní uvedený žalobní petit neodpovídal povaze závazku žalované 1) a 2). Uvádí, že žalovaná, jako dlužník, a žalovaná 2), jako ručitel, jsou povinny plnit totéž plnění, i když každá z jiného právního důvodu, a že plněním jedné z nich zaniká v rozsahu poskytnutého plnění povinnost druhé. Poukazuje na to, že již soud prvního stupně na zjevnou bezdůvodnost žaloby nijak nereagoval a bez dalšího vydal platební rozkaz, kdy žalobě zcela vyhověl, včetně nesprávného rozsudečného výroku založeného na principu pasivní solidarity žalovaných. Odkazuje na ustanovení § 172 odst. 1 o. s. ř., podle něhož nebyla splněna podmínka pro vydání platebního rozkazu, jestliže žalobkyní uplatňovaný nárok nebyl v souladu s odůvodňujícími skutkovými tvrzeními. Uvádí, že v platebním rozkazu soud sice vyzval žalovanou 1) k vylíčení rozhodujících skutečností, proč nárok neuznává, ale dovolatelka se domnívá, že z výzvy ji nevzniká povinnost vyjádřit se k právní kvalifikaci, když její obrana byla založena výlučně na právní kvalifikaci. Je přesvědčena, že zjevná bezdůvodnost žaloby představuje určitý procesní stav, na nějž je soud sám povinen reagovat příslušným procesním postupem, bez

ohledu na to, zda žalovaný bezdůvodnost žaloby namítne. Pokud nebyl po právu vydán platební rozkaz, nemohla být podle dovolatelky po právu vydána ani výzva v něm učiněná podle § 114b o. s. ř., jestliže nebyly splněny podmínky § 172 odst. 1 o. s. ř.

Dovolatelka navrhl, aby rozsudek odvolacího soudu i soudu prvního stupně byl zrušen a věc byla vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalobkyně ve vyjádření k dovolání žalované 1) navrhl odmítnutí dovolání, neboť se domnívá, že dovolání není přípustné. Je přesvědčena, že soud prvního stupně postupoval správně a byly splněny podmínky pro vydání částečného rozsudku pro uznání. Má za to, že částečný rozsudek pro uznání je možno vydat i tehdy, je-li více žalovaných - a to i vůči jednomu z nich. Za podstatné považuje, že nastala fikce uznání nároku tím, že žalovaná 1) se na výzvu soudu ve stanovené lhůtě nevyjádřila k žalobě, a tuto skutečnost již nemůže žalovaná 1) nijak zhojit.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Podle článku II. bodu 12 zákona č. 7/2009 Sb., obsahujícího přechodná ustanovení k novele občanského soudního řádu provedené tímto zákonem, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vyhlášeným (vydaným) přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona (tj. před 1. 7. 2009) se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů. S ohledem na den, kdy bylo vydáno rozhodnutí odvolacího soudu (7. 8. 2008), bylo tedy v řízení o dovolání postupováno podle občanského soudního řádu ve znění před novelou provedenou zákonem č. 7/2009 Sb.

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.), po zjištění, že dovolání žalované 1) bylo podáno včas (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) a byla řádně zastoupena advokátem (§ 241 odst. 1 o. s. ř.), nejprve zkoumal, zda je dovolání přípustné. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští. Proti potvrzujícímu rozsudku odvolacího soudu je dovolání přípustné za podmínek uvedených v § 237 odst. 1 písm. b) a c) o. s. ř.

Podle § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl jinak než v dřívějším rozsudku proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil. O takový případ se v dané věci nejedná. Přichází proto v úvahu pouze přípustnost dovolání, jejíž podmínky stanoví § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Ta je dána tehdy, pokud dovolání není přípustné podle písmena b) tohoto ustanovení a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam.

Podle § 237 odst. 3 o. s. ř. má rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem. Předpokladem je, že řešení právní otázky mělo pro rozhodnutí o věci určující význam, tedy že nešlo jen o takovou právní otázku, na níž rozsudek odvolacího soudu nebyl z hlediska právního posouzení věci založen. Zásadní právní význam má rozsudek odvolacího soudu současně pouze tehdy, jestliže v něm řešená právní otázka má zásadní význam nejen pro rozhodnutí v posuzované věci, ale z hlediska rozhodovací činnosti soudů vůbec (pro jejich judikaturu), přičemž se musí jednat o takovou právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu nebyla dosud řešena nebo která je dovolacím soudem rozhodována rozdílně. Závěr o tom, zda dovoláním napadený rozsudek odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam, dovolací soud činí předběžně; zvláštní rozhodnutí o tom nevydává.

Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud za použití hledisek, příkladmo uvedených v ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř., dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé po právní stránce zásadní význam skutečně má. Z toho, že přípustnost dovolání je ve smyslu § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. spjata se závěrem o zásadním významu rozhodnutí po právní stránce,

vyplývá, že také dovolací přezkum se otevírá zásadně pro posouzení otázek právních, navíc otázek zásadního právního významu.

Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. přípustné, neboť právní otázka možnosti vydání částečného rozsudku pro uznání při splnění všech zákonem daných podmínek jen vůči jednomu z žalovaných nebyla v rozhodování dovolacího soudu dosud vyřešena.

Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. lze rozhodnutí odvolacího soudu přezkoumat jen z důvodů uplatněných v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédně též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny. Uvedené vady řízení se z obsahu spisu nepodávají a dovolatelka ani takové vady v dovolání výslovně nenamítá.

Nejvyšší soud se dále zabýval uplatněným dovolacím důvodem podle ustanovení 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., kterým je pochybení soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav, tedy případ, kdy byl skutkový stav posouzen podle jiného právního předpisu, než který měl být správně použit, nebo byl-li sice aplikován správně určený právní předpis, ale soud jej nesprávně interpretoval (vyložil nesprávně podmínky obecně vyjádřené v hypotéze právní normy a v důsledku toho nesprávně aplikoval vlastní pravidlo, stanovené dispozicí právní normy). Podle § 153a odst. 1 o. s. ř. uzná-li žalovaný v průběhu soudního řízení nárok nebo základ nároku, který je proti němu žalobou uplatňován, rozhodne soud rozsudkem podle tohoto uznání. Uzná-li žalovaný nárok proti němu žalobou uplatněný jen zčásti, rozhodne soud rozsudkem podle tohoto uznání, jen navrhne-li to žalobce.

Ustanovení § 153a odst. 2 o. s. ř. stanoví, že rozsudek pro uznání nelze vydat ve věcech, v nichž nelze uzavřít a schválit smír (§ 99 odst. 1 a 2 o. s. ř.).

Podle § 153a odst. 3 o. s. ř. soud rozhodne rozsudkem pro uznání také tehdy, má-li se za to, že žalovaný nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, uznal (§ 114b odst. 5 o. s. ř.).

Soud může i bez výslovné žádosti žalobce a bez slyšení žalovaného ve smyslu § 172 odst. 1 o. s. ř. vydat platební rozkaz, je-li v žalobě uplatněno právo na zaplacení peněžitě částky a vyplývá-li uplatněné právo ze skutečností uvedených žalobcem. V platebním rozkazu žalovanému uloží, aby do patnácti dnů od doručení platebního rozkazu žalobci zaplatil uplatněnou pohledávku a náklady řízení nebo aby v téže lhůtě podal odpor u soudu, který platební rozkaz vydal.

Podle § 152 odst. 2 o. s. ř. má být rozsudkem rozhodnuto o celé projednávané věci. Jestliže to však je účelné, může soud rozsudkem rozhodnout nejdříve jen o její části nebo jen o jejím základu.

V dané věci odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění, že žalovaná 1) ve stanovené lhůtě nepodala vyjádření, jež by zamezilo splnění předpokladů pro vydání rozsudku pro uznání podle § 153a odst. 3 o. s. ř.

Odvolací soud v dané věci respektoval, že není možno vydat rozsudek pro uznání, jestliže by žalobě nebylo možno vyhovět, ani kdyby byla prokázána všechna žalobní tvrzení, když základem pro vydání rozsudku pro uznání mohou být jen taková žalobní tvrzení, která vedou k závěru, že podle nich lze přiznat žalobou požadované plnění. Odvolací soud posuzoval věc z tohoto pohledu v souladu s ustálenou judikaturou – srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 1998, sp. zn. 2 Cdon 994/97, publikovaný v Soudní judikatuře pod označením SJ 103/98, podle něhož při zkoumání předpokladů pro vydání rozsudku pro uznání se musí soud zabývat i tím, zda vydání rozsudku není vyloučeno povahou věci a rozporem s kogentními právními předpisy.

V posuzované věci odvolací soud vyšel z žalobních tvrzení, že mezi žalobkyní a žalovanou 1) se jedná o vrácení kupní ceny ve výši 1 650 000 Kč za prodej automobilu po odstoupení od kupní smlouvy, která byla uzavřena dne 31. 8. 2005 mezi žalovanou 1), jako prodávající, a žalobkyní, jako kupující, a vůči žalované 2) o pohledávku mezi žalobkyní a žalovanou 2), která má původ v leasingové smlouvě, v níž, resp. ve všeobecných podmínkách, které byly součástí leasingové smlouvy, bylo stanoveno, že žalovaná 2), jako leasingový nájemce, je ručitelem za peněžitě závazky dodavatele předmětu leasingu – žalované 1), jako prodávající podle uvedené kupní smlouvy.

Za takové situace není možno dovodit, jak správně učinil odvolací soud, že by vydání částečného rozsudku pro uznání vůči žalované 1) bylo vyloučeno povahou věci. Odvolací soud při přezkoumávání

předpokladu pro vydání rozsudku pro uznání stanoveného v § 153a odst. 2 o. s. ř. dospěl rovněž ke správnému závěru, že předmět řízení vymezený žalobou nevylučoval možnost uzavřít smír, proto nebyla z tohoto důvodu vyloučena možnost vydat rozsudek pro uznání.

Dovolací soud uzavřel, že soudy rozhodly v souladu s procesním právem, pokud odvolací soud potvrdil částečný rozsudek pro uznání soudu prvního stupně, kterým bylo rozhodnuto o uplatněném nároku vůči žalované 1). Na věci nemůže měnit nic skutečnost, že žalobkyně v žalobním návrhu nesprávně uvedla v žalobním petitu, že žalovaná 1) a 2) jsou povinni částku 1 650 000 Kč s příslušenstvím zaplatit společně a nerozdílně, ačkoliv se v dané věci nejedná o solidární závazek, ale o tzv. nepravou solidaritu, tj. závazek vzniklý u žalované 2) z titulu ručení. Je třeba konstatovat, že soud není vázán nesprávným posouzením účastníka a mohl v daném případě i za tohoto žalobního petitu rozhodnout správně tak, že žalovaná 1) a žalovaná 2) jsou povinny zaplatit žalobkyni částku 1 650 000 Kč se specifikovaným příslušenstvím a že plněním jedné z nich zaniká v rozsahu poskytnutého plnění povinnost další žalované. V rozsahu poskytnutého plnění dochází k zániku závazku. Vázanost soudu žalobou nelze chápat tak, že by soud byl povinen do výroku svého rozhodnutí o věci samé doslovně převzít žalobcem formulovaný petit rozhodnutí (srov. Občanský soudní řád, komentář, L. Drápal, J. Bureš, a kol., vyd. C. H. BECK, ročník 2009, str. 1033 až 1034).

Jestliže ze skutkových zjištění vyplynulo, že vůči žalované 2) byl uplatněn nárok z titulu ručení, byly dány podmínky pro vydání částečného rozsudku pro uznání vůči žalované 1) za situace, kdy i ostatní podmínky pro vydání rozsudku pro uznání podle § 153a o. s. ř. u žalované 1) byly splněny. Konečným rozsudkem v dané věci pak bude rozhodnuto o povinnosti žalované 2) vůči žalobkyni a zároveň s tím, že o povinnosti žalované 1) bylo již rozhodnuto částečným rozsudkem a že v rozsahu poskytnutého plnění jednou z nich zaniká v rozsahu tohoto plnění povinnost druhé. Je namístě uzavřít, že částečným rozsudkem pro uznání lze uložit povinnost k zaplacení vymáhané částky obligačnímu dlužníku (první žalované) i za situace, kdy žalobním petitem byl uplatněn společný závazek (solidární) i vůči druhé žalované, která ručí žalobkyni za závazek první žalované.

Jest případné odkázat na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 1929, sp. zn. R II 39/29, publikovaný pod č. 8736/1929, Vážný, sv. XI., ročník 1929, str. 261, jehož právní závěr je použitelný i v současné době. V něm Nejvyšší soud dospěl k závěru, že soudce nemusí sice za všech okolností vyhovět žalobcovu návrhu, by byl vynesena částečný rozsudek pro uznání, jest však k tomu povinen, jsou-li pro to zákonné předpoklady, zejména urychlí-li se tím řízení a dopomůže se žalobci v kratším čase k vykonatelnému rozhodnutí. I podle současné právní úpravy (viz § 6 o. s. ř.) je soud povinen v řízení postupovat tak, aby ochrana práv účastníků byla rychlá a účinná. Tuto zásadu rychlé a účinné ochrany práva žalobkyně na vrácení kupní ceny soud prvního stupně správně uplatnil vydáním částečného rozsudku pro uznání vůči žalované 1), a to za současného splnění všech ostatních podmínek vyžadovaných zákonem, a odvolací soud nepochybil, pokud v souladu se zákonnou úpravou v § 152 odst. 2 o. s. ř. jeho rozhodnutí potvrdil.

Námitky dovolatelky k nesprávné aplikaci procesního oběma soudy nebyly dovolacím soudem shledány oprávněnými. Dovolací důvod ve smyslu § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. nebyl uplatněn důvodně, a proto Nejvyšší soud, aniž nařídil jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.), dovolání žalované 1) podle § 243b odst. 2 o. s. ř. zamítl.